

ogsaa ved et større Skue. 1895 opnaas der fri Rejse for Husmændene paa alle Statsbaner. Jeg kan her i Parentes tilføje en Tak til den højtærede Landbrugsminister og Finansudvalget, fordi man i Aar efter Anmodning fra de forenede jyske Landboforeninger har bevilget, at ogsaa Rejser paa private Baner kunne ske frit eller for Statens Regning. Som den ærede Ordfører omtalte, er det en heldig Foranstaltning, idet Husmandsrejserne derved kunne ledes til Egne, hvor de ikke tidligere have kunnet ledes hen. 1896 kommer der en Samvirken i Stand med Øerne, saaledes at Husmændene fra den ene Landsdel kunne rejse i den anden, en Samvirken, som er meget heldig, og som benyttes i ret høj Grad. Under alt dette er Antallet af de Hold Husmænd, der rejse, jævnt stigende. I Almindelighed rejser der 30—40 Mand i hvert Hold. Jeg skal nævne nogle enkelte Aarstal. I 1900 er der saaledes ordnet 10 Rejser med 335 Deltagere; i 1903 13 Rejser med 391 Deltagere, hvoraf 25 Kvinder; da begynder man for første Gang at prøve at foranstalte en Fællesrejse for Husmandskoner. 1906 er det for Jyllands Vedkommende steget til 15 Rejser med ialt 468 Deltagere, deraf ere de 3 Rejser for Kvinder med 90 Deltagere.

En vigtig Betingelse for, at disse Rejser kunne bringe de rejsende Husmænd noget Udbytte, er Førerne, og de maa derfor vælges og blive valgte med stor Omhu. Der stilles nemlig store Fordringer til dem i Retning af Udholdenhed, fornuftig Planlæggelse af Rejserne til Egne og Brug, hvor der virkelig er noget at lære, og ogsaa store Fordringer i Retning af Elskværdighed og Bestemthed i at overholde Planen, og jeg tror, jeg tør sige, at vi i Jylland have en udmærket Stab af Førere, og det er saadan, at man har nogle flere, end der er Brug for, saa at de, naar de ikke have Fællesrejser at lede, selv rejse over paa Øerne og ogsaa derved indvinde Erfaring. De jyske Husmandsforeninger kræve som Regel af Førerne, at de, som jeg sagde før, forud have besøgt hvert enkelt Husmandsbrug, hvorhen de skulle føre deres Hold, og have faaet Besked om Drift, Sædskifte, Udbytte m. m. Alt dette anføres i et trykt lille Hæfte, som hver enkelt Deltager faar, saaledes at de, naar de komme til vedkommende Husmandsbrug og skulle se, hvad der er at se, have alle de Ting optegnede. Og saa er der hvide Blade ved Siden af, hvor de kunne optegne det, de

have set og have lagt Mærke til, og som de ønske at huske. Bag i er der indføjet Sange. De rejsendes Fører er som Regel en Husmand, og det er Tilfældet baade paa Øerne og ogsaa i Jylland. I Aar havde vi en Husmandskone, som førte et Hold, og det gik udmærket. Disse Rejser have sikkert gjort meget god Nytte ved, at Husmændene fik noget at se, der kunde være dem til Nytte, men ogsaa Samværet med Standsfæller fra forskellige Egne og den ofte festlige Modtagelse, de faa, have sikkert stor Betydning for dem. Ofte slutte Rejserne enten paa et større Skue eller med et stort offentligt Møde med gode Foredrag. Der er ikke Tvivl om, at mange i lang Tid glædes ved Mindet om Rejsen foruden Nytten og Belæringen, den bragte. Ogsaa Husmandskonerne ere overmaade glade ved at komme ud paa en saadan Rejse; de ere fulde af Beundring over det, de faa at se, og den Maade, hvorpaa Folk tage imod dem. Men det er jo et stort Arbejde at planlægge saadanne Rejser, navnlig for Jyllands Vedkommende. Det er 3—4 Dages Rejser, det drejer sig om, der er 15 Hold med ca. 500 Deltagere, og hver enkelt faar sin nøjagtige Besked om; naar og hvor han skal møde, Rejserouten, hvorledes han skal forholde sig med Ansøgning om Rejseunderstøttelse og Godtgørelse af Jernbanebilletter osv., og alt skal gaa nøjagtigt og punktligt, ellers er det hele ret mislykket.

Udviklingen af Rejserne paa Øerne har været omtrent som i Jylland. I 1906 rejste der paa Fyn 122 Mænd og 19 Kvinder i 8 Hold, og alle Hold havde en Husmand til Fører. Paa Sjælland var der 11 Hold, 2 for Kvinder, og naar vi tage Lolland-Falster og Bornholm med, bliver det ca. 1,000 Deltagere, der aarlig have været ude at rejse paa disse store Fællesrejser. Foruden disse store, flere Dages Rejser foranstalte Landboforeningerne saakaldte lokale Rejser, der vare 1 eller højst 2 Dage. De jyske Landboforeninger have i de sidste Aar foranstaltet saadanne lokale Rejser, hvori der i 1906 deltog 3,216. Som den ærede foregaende Taler har bemærket, er det meget rigtigt, at Husmandsforeningerne ogsaa foranstalte mange saadanne smaa lokale Rejser. Disse Rejser tilrettelægges som nævnt af Fællesforeningernes Husmandsudvalg, som er valgt af Landboforeningerne, men mest bestaar af Husmænd. Jeg nævnedes før, hvordan Forholdet var i Jylland. De jyske Landboforeningers Husmandsudvalg bestaar af 4